

*”Garnisonsminnen berättar 8” handlar denna gång om arkitekten Fredrik Blom
Författare Thomas Rooth*

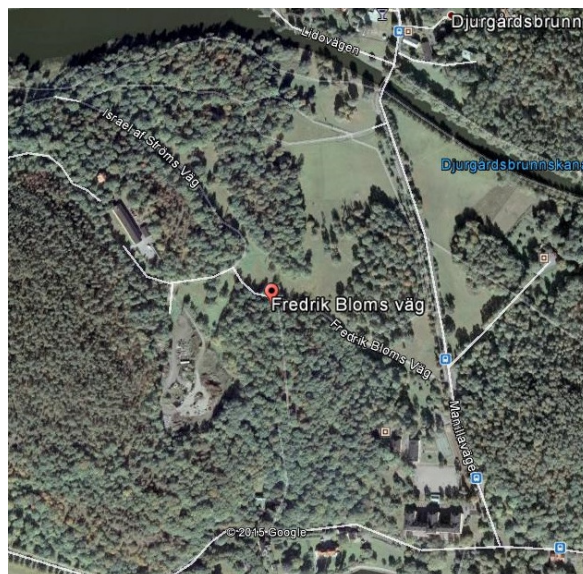
Fredrik Blom - den förste funktionalisten

Få arkitekter har som Fredrik Blom satt sin prägel på huvudstaden. Han räknas som den s k Djurgårdsempirens främste företrädare, han ritade Rosendals slott, han ritade eller byggde om flertalet byggnader på Skeppsholmen och Kastellholmen. Han var också ansvarig för mindre iögonfallande, men nog så viktiga byggnadsverk som Blasieholmens stenkajbeläggning med mycket mera.

Rosendals slott. Foto Wikipedia

När jag som pigg trettioåring nyss flyttat upp från Lund tillbringade jag mycket tid med att vandra runt på Stockholms gator och i dess omgivningar. Bland annat promenerade jag ofta på Djurgården och råkade då på Fredrik Bloms väg.

Vetgirig som jag är, tog jag reda på vem denne Blom var och fann att många arkitekturhistoriker visserligen behandlat honom, men att en monografi över honom saknades. Ingen hade beskrivit Bloms hela gärning sedan Ragnar Josephsons artikel om honom i Svenskt biografiskt lexikon från 1936.

Med glatt mod gav jag mig i kast med uppgiften, men fann snart att projektet var mer komplicerat än vad jag trodde. Jag hade klart för mig de flesta existerande källor, men varje gång jag gjorde en ny arkivunderökning upptäckte jag en ny kyrka, några nya broar eller någon ny herrgård som hade Blom som upphovsman. Så småningom fick förlaget mig att sänka ambitionsnivån och övertygade mig om att jag inte behövde beskriva varenda en av Bloms byggnationer i detalj. Skam till sägandes har jag inte någon exakt uppgift om hur många byggnadsverk han var upphovsman till eller på annat sätt medverkade i, men det bör röra sig om drygt 80. Hur som helst så blev det till slut en bok som utkom 2009 på bokförlaget Signum. Den som vill veta mer än detta kortfattade bidrag hänvisas alltså till boken ifråga.

Nå, men vem var nu denne Blom? Han föddes i Karlskrona 1781, som son till en kompassmakarlärling och dennes hustru. Han antogs som ung på flottans timmermansstat och skickades efter lärlingsår till Konstakademin i Stockholm. Där genomgick han akademins byggnadsskola och blev antagen som konduktör, d v s ritningskonstruktör, både vid Överintendentsämbetet (det dåtida Fastighetsverket) och vid Flottans mekaniska kår (en slags föregångare till Mariningenjörkåren). Efter några år som kaj- och broarkitekt i Karlskrona fick Blom följa med överstelöjtnant Fredrik August Lidströmer, chef för mekaniska kåren, till Stockholm.

Fredrik Lidströmer. Foto Wikipedia

Lidströmer hade fått i uppgift att slutföra byggandet av Norrbro, vilket Blom biträdde honom med. Blom fick även i uppgift att göra ritningarna till det s k Cruusiska huset på Riddarholmen, efter en svår brand. Huset anses vara ett av landets första kontorshus och rymmer nu Högsta förvaltningsdomstolen.

Foto från Wikipedia

Det stora genombrottet kom 1805 då Blom gavs uppdraget att rita och leda arbetet med att uppföra Hästgardets kasern vid Storgatan, nuvarande Riksantikvarieämbetet. Det dröjde dock till 1817 innan kasernen stod helt färdig. Den blev den första egentliga kasernen i Stockholm och en av de första i landet. Kasernen blev även Stockholms största hus näst efter Slottet och utgjorde en dominerande anblick i stadsbilden fram till slutet av 1800-talet, då den kom att skymmas av de nya husen på Strandvägen.

Foto Claes Grafström

Vid fredsförhandlingarna efter 1808/09 års finska krig tjänstgjorde Blom överraskande som en av den svenske fredsförhandlaren fältmarskalken Curt von Stedingks adjutanter och fick följa denne till S:t Petersburg. Han ansvarade sedan för uppförandet och inredandet av von Stedingks slott Elghammar i Sörmland, ursprungligen ritat av den italiensk-ryske arkitekten Giacomo Quarenghi.

Elghammar slott. Foto Elghammar

Blom fortsatte att parallellt arbeta både vid Överintendents-ämbetet och som officer. Dessutom blev han lärare vid Konstakademin och arbetade med att bygga upp det optiska telegrafsystemet samtidigt som han tog privata uppdrag och ritade herrgårdar på landet. Så småningom bedrev han också privata affärsföretag. Detta mångsyssleri blev typiskt för honom, men kom sannolikt också att skaffa honom fiender. Han hade motståndsmän i Konstakademin, men blev trots detta akademins vice preses på 1840-talet.

År 1818 besteg Karl XIV Johan tronen och i samband med detta ritade och konstruerade Blom Borgen på Ladugårdsgärde. Han använde en av honom själv uppfunnen prefabriceringsmetod, där husets olika delar tillverkades i en verkstad vid Hötorget och sattes samman på plats. Samma metod kom att användas för minst ett tiotal villor på Djurgården de kommande åren.

Foto Wikipedia

I början av 1820-talet blev Blom byggnadschef vid Stockholms örlogsstation och ritade ett stort antal byggnader på Skeppsholmen, Kastellholmen och Galärvarvet. Av dessa kan nämnas Skeppsholmskyrkan, Kastellet, Kasern II och Galärvarvsporten. Ungefär samtidigt blev han kungens privata arkitekt och ritade lustslottet Rosendal, hans kanske förnämsta byggnad. Blom var även verksam vid Rosersbergs slott och Strömsholms slott och sysslade inte bara med arkitekturen utan även med inredningar på dessa kungliga domäner.

Skeppsholmskyrkan och Kastellet. Foto Wikipedia

Så småningom blev Blom professor i byggnadskonst vid Konstakademien och under en lång period tillförordnad chef för Överintendentsämbetet. I den sistnämnda rollen ritade han bland annat ett stort antal landsortskyrkor. Han ritade flottans anläggning vid Nya varvet i Göteborg, teatern i Kristianstad, lasarettet vid Ramlösa hälsobrunn och ett tjugotal broar runt om i landet. Han blev överste i Flottans mekaniska kår och omnämns ofta som överste Blom.

Blom var visserligen främst förespråkare för empirens formspråk, men det var byggnadens praktiska funktion som var viktigast för honom. Han var heller inte främmande för gotiken, vilket Galärvarvsporten och Kastellet visar. Hans sista verk blev Exercishuset, nuvarande Arkitekturmuseum, på Skeppsholmen som uppfördes samma år han avled i en av Stockholms sista stora koleraepidemier 1853. Den som till äventyrs har undrat över varför Arkitekturmuseums lilla restaurang heter Bloms bar, har nu fått en förklaring.

Exercishuset. Foto Wikipedia

PS: Jag glömde att nämna Norrnäs gård och Nynäs herrgård. Och rådhuset i Sölvesborg. Och ombyggnaden av Vadstena kloster. Och Preissiska huset. Och Karl Johanskyrkan i Göteborg. Och Riddarholmskyrkans nya interiör från 1810-talet. Och det aldrig uppförda hovstallet. Och Flustret i Uppsala. Och Villa Framnäs på Djurgården. Och fyra lusthus på Södermalm. Och Börshuset i Göteborg. Och mastkranen i Karlskrona. Och utmätningsarbete för Göta kanal. Och ordnandet av Lejonbacken. Och grundläggningen av slottet i Oslo...och...ock ock!